

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

**Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра національної безпеки**

СИЛАБУС

**вибіркового освітнього компонента
ІСТОРІЯ ВОЄННОЇ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ**

підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Луцьк – 2026

Силабус освітнього компонента «Історія воєнної стратегії і тактики»

Розробник: Дмитренко О.М., кандидат військових наук, завідувач кафедри національної безпеки.

|

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми

доц. О. М. Дмитренко

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри національної безпеки, протокол № 6 від 10 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри:

доц. О. М. Дмитренко

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма здобуття освіти		Вибірковий
		Рік навчання 3-й
Семестр 6-й		
Лекції 10 год.		
Практичні (семінарські) 20 год.		
Самостійна робота 110 год.		
Консультації 10 год.		
Форма контролю: залік		
Кількість годин/кредитів 150/5		
ІНДЗ: немає		
Мова навчання: українська		

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

ППП: Дмитренко Олег Миколайович

Науковий ступінь: кандидат військових наук

Посада: завідувач кафедри національної безпеки

Контактна інформація (номер мобільного зв'язку, електронна адреса): +380678005650, dmytrenko.oleh@vnu.edu.ua

Дні занять (посилання на електронний розклад): <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi=700>

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація курсу

Силабус вибіркового компонента «Історія воєнної стратегії і тактики» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти бакалаврського рівня.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Метою освітнього компонента «Історія воєнної стратегії і тактики» є формування у здобувачів знань з історії війн, аналізу стратегій і тактик, а також розвитку воєнного мистецтва з часів давнини до сучасності. Особлива увага приділяється вивченню основних етапів історичного розвитку воєнної стратегії і тактики на теренах сучасної України.

Поставлена мета обумовлює такі **основні завдання**:

- ознайомитись із тактиками, стратегіями та військовими інноваціями різних історичних епох;
- розвивати критичне мислення: оцінювати історичні джерела та різні інтерпретації подій;
- розкрити роль війська в культурному та історичному контексті: дослідження військових традицій, символіки та їх значення для української національної ідентичності;
- дослідити різні аспекти воєнного мистецтва: вивчення стратегій, тактик та впливу воєнних конфліктів на суспільство; вивчення причин, перебігу та наслідків ключових військових конфліктів в історії України та світу;
- виховувати у здобувачів патріотичні цінності: розуміння важливості історичної пам'яті та її ролі у сучасній Україні.

3. Soft skills:

- критичне та аналітичне мислення;

- навички аргументованого усного та письмового мовлення;
- комунікативні навички та вміння працювати в команді;
- здатність до прийняття виважених рішень у кризових ситуаціях;
- навички роботи з інформацією та цифрова гігієна;
- етична відповідальність та повага до людської гідності;
- навички самоорганізації та управління часом;
- адаптивність і готовність до навчання впродовж життя.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Тема 1. Військо і військове мистецтво стародавнього світу.	16	2	2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Тема 2. Військо і військове мистецтво Давньої Греції і епохи еллінізму. Римський військовий феномен.	16	2	2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Тема 3. Епоха домінування кавалерії.	14		2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Тема 4. Еволюція військової справи чи “порохова революція”?	14		2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Тема 5. Проблема фронтиру:	14		2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Тема 6. Феномен Наполеона і його маршалів.	16	2	2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Тема 7 Масові мобілізаційні армії.	14		2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Тема 8 Перша світова війна. Військова наука між двома світовими війнами	14		2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Тема 9 Друга світова війна. Танковий блицкриг. Морські десанти. Тотальне винищення	16	2	2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Тема 10 Професійна армія на сучасному етапі	16	2	2	11	1	ВЗ+ДС+РЗ/К/ 10
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100

Методи контролю: ВЗ – відвідування занять, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз документу тощо.

Питання для обговорення на практичних заняттях

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема 1. Військо і військове мистецтво стародавнього світу. Початки військової науки: поділ війська на підрозділи, частини і з’єднання, формування бойових порядків, маневри і марші, принцип масування сил на прикладі війн стародавнього світу та античності.	2 год.

2	Тема 2. Військо і військове мистецтво Давньої Греції і епохи еллінізму. Римський військовий феномен. Гопліти і пелтасти, спартанський феномен, фаланга, коса фіванська фаланга, македонська фаланга. Олександр Македонський, діадохи і епігони. Поліоркетика. Наймане професійне військо. Легіон. Союзники. Метальні машини. Військовий флот. Від Публія Корнелія Сципіона і Гая Марія до Юлія Цезаря і Марка Аврелія. Ганнібал і Мітрідат – проломи римського феномену.	2 год.
3	Тема 3. Епоха домінування кавалерії. Феодальна система комплектації та підготовки військ. Бенефіції і феоди. Ера кавалерії: лицарство і лицарське військо на полях Європи. Номади і причини їх успіхів.	2 год.
4	Тема 4. Еволюція військової справи чи “порохова революція”? Повернення піхоти на поля битв. Арбалетники і лучники. Перехід від лицарського війська до професійних найманих армій. Кондотьєри, кулевринери, скопїти, петриналії, ландскнехти, “їжаки” і “терції”.	2 год.
5	Тема 5. Проблема фронтиру: Від візантійських акритів до граничар, гайдуків, сободів, українських та російських козаків.	2 год.
6	Тема 6. Феномен Наполеона і його маршалів. Повернення до загальної військової повинності, зміни у підготовці та структурі війська. Марші. Основні кампанії та битви. Теоретичні праці Наполеона та їх значення.	2 год.
7	Тема 7. Масові мобілізаційні армії. Перехід до масових мобілізаційних військ і практика їх використання наприкінці ХІХ – на початку ХХ століть.	2 год.
8	Тема 8. Перша світова війна. Військова наука між двома світовими війнами. Короткий маневровий період і крах надій на швидкий успіх. Окопна війна. Артилерія проти кулеметів. Танк і аероплан. Примара тотальної війни. Спроба перевірки ефективності теоретичних побудов і рекомендацій міжвоєнного періоду за результатами на полях боїв.	2 год.
9	Тема 9. Друга світова війна. Танковий бліцкриг. Морські десанти. Тотальне винищення. Парадокси початкового періоду. Швидкість б’є якість. Суворовська дискусія. Рейдери і підводні зграї, авіаносці, морські десантні кампанії. Масове килимове бомбардування, випалена земля, геноцид і етноцид, рух опору, бандитизм і доля мирного населення.	2 год.
10	Тема 10. Професійна армія на сучасному етапі. Локальні війни і конфлікти кінця ХХ – початку ХХІ ст. Гібридні війни. Переваги і ризики повернення до професійних армій.	2 год.
	Всього	20 год.

5. Завдання для самостійного опрацювання

1. Воєнне мистецтво в епоху рабовласництва і феодалізму.
2. Козацько-гетьманська автономна держава. Козацтво в Україні.
3. Український народ у боротьбі за державність у період середньовіччя.
4. Розвиток воєнного мистецтва українського війська в національно-визвольній війні другої половини ХVІІ століття.
5. Воєнне мистецтво в Першій світовій війні.
6. Боротьба за відновлення державності українського народу у 1917-1921 р.р. Українська армія за часів Центральної Ради, Гетьманщини та Директорії.
7. Розвиток воєнного мистецтва в І та ІІ періодах Другої світової війни.
8. Розвиток воєнного мистецтва в кампаніях 1942-1943 рр. Початок визволення України.

9. Воєнне мистецтво в операції по звільненню Правобережної України та Білорусії.
10. Розвиток воєнного мистецтва в Маньчжурській операції.
11. Воєнне мистецтво англо-американських військ у Другій світовій війні.
12. Воєнне мистецтво в період з Другої світової до сучасних локальних воєн.
13. Характерні риси воєнного мистецтва в локальних війнах.
14. Досвід ведення бойових дій ЗСУ в ООС. Основні етапи проведення ООС.

ІV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо здобувача освіти

Здобувач має виконати у повному обсязі усі види діяльності із освітнього компонента, бути присутнім на аудиторних заняттях. Якщо здобувач відсутній на занятті, він може надіслати виконане семінарське заняття у письмовому вигляді (конспект заняття тощо). Претендувати на максимальну кількість балів можна, якщо семінарське заняття виконане у вигляді доповіді по одному з навчальних питань, із супроводом презентації, використана нова актуальна наукова література, робота не містить порушень авторських прав.

Освітній процес відповідає Положенню про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 26.06.2025 р., протокол Вченої ради № 8, наказ ректора № 269-з (<https://surl.li/toabwa>). Семестровий залік виставляється за умови виконання здобувачем завдань, передбачених силабусом освітнього компонента. При цьому здобувач повинен набрати не менше 60 балів.

Конфліктні ситуації вирішуються згідно Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, затвердженого Вченою радою 29.09.2024 р., протокол № 13 (<https://surl.li/hxphqc>).

Згідно із Порядком визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29.08.2024 р., протокол Вченої ради № 11, наказ ректора № 302-з (<https://surl.li/tcvakl>), Положенням про порядок формування індивідуальної траєкторії навчання здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 29.08.2024 р., протокол Вченої ради № 11, наказ ректора № 302-з (<https://surl.li/cstbnj>) здобувач може отримати найвищу кількість балів за певні теми, якщо взяв участь у тренінгу, конференції, науковому семінарі, проблемній групі та ін.

Здобувач вчасно здає усі види робіт. Викладач інформує про терміни здачі практичних робіт.

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Вид контролю	Вид навчальної діяльності	Оцінювання
Поточне оцінювання	<i>Робота на лекціях:</i>	
	- присутність на заняттях (при пропусках занять з поважних причин допускається відпрацювання пройденого матеріалу)	за кожне відвідування 1 бал
	- участь у експрес-опитуванні	за правильну відповідь 0,4 бала
	<i>Всього за роботу на лекціях здобувач може отримати до 7 балів</i>	
	<i>Робота на практичних заняттях.:</i>	
	- присутність на заняттях (при пропусках занять з поважних причин допускається відпрацювання пройденого матеріалу)	за кожне відвідування 0,5 бала
	- доповідь з презентацією за тематикою самостійного вивчення дисципліни (оцінка залежить від повноти розкриття теми, якості інформації, самостійності та креативності матеріалу, якості презентації і доповіді)	за кожен доповідь з презентацією максимум 5 бали
	- участь у навчальній дискусії, обговоренні ситуаційного завдання, усне опитування, рішення практичних задач	за правильну відповідь 0,5 бала
<i>Всього за роботу на практичних заняттях здобувач може отримати до 60 балів</i>		
	Самостійна робота	
	Самостійна робота: опрацювання навчально-	до 1,3 бала.

	методичної літератури через конспектування, створення тез, анотацій та рецензій, підготовку рефератів; виконання практичних завдань, тестів, створення презентацій тощо.	
	<i>Всього за самостійну роботу здобувач може отримати до 13 балів</i>	
Рубіжний контроль	Контрольна робота	за кожне правильно виконане завдання – 5 балів. максимальна оцінка – 10 балів
	Контрольна робота	за кожне правильно виконане завдання – 5 балів. максимальна оцінка – 10 балів
Додаткова оцінка	Участь у наукових конференціях, підготовка наукових публікацій, участь у Всеукраїнських конкурсах наукових студентських робіт за спеціальністю, виконання досліджень тощо	Згідно з рішенням кафедри
Підсумковий контроль	Залік виставляється за результатами поточного та рубіжного контролю, проводиться по завершенню вивчення навчальної дисципліни	Критерії оцінювання зазначено в п. VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання політики доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- 1) самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- 2) обов'язкове посилення на джерело інформації у разі використання, ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- 3) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- 4) дотриманні принципів та положень Кодексу професійної етики;
- 5) надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень, джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо дедалайнів та перекладання

Поточний контроль за темами освітнього компонента здійснюється в рамках практичних занять, що проводяться згідно з розкладом.

Здобувач освіти має право повторно скласти поточний контроль за темою лише один раз.

Якщо тема передбачає надання здобувачем усної відповіді щодо питань плану теми, то здобувач освіти має право повторно скласти ту частину (ті частини) завдань, за які ним одержані бали нижче максимальних.

Зараховується найбільший результат, одержаний здобувачем освіти за результатами складання відповідної частини завдань або їх повторного складання.

Не допускається підвищення здобувачем балів, що отримуються в ході поточного контролю знань, шляхом зарахування балів за результатами лише усних відповідей.

Здобувач має право повторно скласти поточний контроль за темою шляхом виконання комплексного завдання у формі есе. Комплексне завдання у формі есе передбачає вивчення

студентом відповідного питання плану за темою.

Есе повинно містити такі елементи: титульний аркуш із зазначенням відомостей про автора та теми; зміст (за необхідності), в якому викладається структура есе з наведенням сторінок розміщення його окремих частин; вступ (обсягом в 5 – 10 речень) в якому міститься обґрунтування актуальності питання і його постановка; основна частина обсягом 3 – 6 сторінок А4 (шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1,5, усі поля – 2 см) в якій наводяться думки автори з порушення питання та їх аргументація; список використаних джерел (мінімум 5 праць наукового характеру), оформлений у відповідності з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Загальний обсяг есе разом зі списком використаних джерел 4 – 7 сторінок, не рахуючи титульного аркуша.

Повторно виконати роботу, що проводиться в рамках підсумкового контролю, не можна. Здобувач освіти може виконати підсумкову роботу, якщо він її не виконував у відведений для цього час.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Семестровий залік викладач виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом. Мінімальна позитивна кількість балів – 60. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

Повторне складання заліку, у разі отримання незадовільної оцінки, допускається не більше двох разів: один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється деканом факультету

Питання, що виносяться на залік.

1. Військова справа у Древньому Єгипті.
2. Військова справа в Ассирії.
3. Перший перехід від ополчень до професійного війська: причини та особливості.
4. Військова справа у грецьких полісах. Гопліти, пелтасти, фаланга.
5. “Коса” фаланга Епамінонда і принцип концентрації сил.
6. Римський легіон.
7. Битва при Каннах (216 до н. е.). Принцип оперативного охоплення.
8. Військо “варварських” королівств. Битва на Каталаунських полях.
9. Лицарське військо. Проблеми феодалізму.
10. Повернення до найманих професійних військ. Кондотьери.
11. Модернізація римської військової системи. Візантійська модель.
12. “Порохова революція” чи еволюція військової справи?
13. Криза найманих армій і перехід до рекрутської системи.
14. Хрестові походи (кінець XI–XIII ст.).
15. Столітня війна (1337–1453).
16. Особливості фронтиру. Козацьке військо.
17. Вікінги і їх вплив на розвиток військової справи.

18. Військо Галицько-Волинської держави у протистоянні із західним лицарським військом.
19. Велика Північна війна (1700–1721).
20. Війна за Іспанську спадщину (1701–1714).
21. Семилітня війна (1756–1763).
22. Битва при Аустерліці (1805).
23. Битва під Бородіно (1812).
24. Битва при Ватерлоо (1815).
25. Громадянська війна в США у 1861–1865 рр.
26. Битва під Балаклавою (1854). “Атака легкої бригади”.
27. Битва під Садовою (1866) і модернізація австрійського війська.
28. Англо-бурська війна (1899–1902).
29. Російсько-японська війна (1904–1905).
30. Перша Світова війна: Галіційська кампанія.
31. Перша Світова війна: Італійські кампанії.
32. Перша Світова війна: Балканські кампанії.
33. Перша Світова війна: поява танків.
34. Локальні війни між двома світовими війнами і їх вплив на розвиток військової справи.
35. Друга Світова війна: Польська кампанія.
36. Друга Світова війна: Дубненсько-Бродівська танкова битва (1941).
37. Друга Світова війна: битва на Курській дузі (1943).
38. Друга Світова війна: Львівсько-Сандомирська операція (1944).
39. Друга Світова війна: десантна операція у Нормандії (1944).
40. Друга Світова війна: війна на Тихому океані (1941–1945).
41. Друга Світова війна: партизани.
42. Локальні війни у В’єтнамі та Афганістані.
43. Артур Уеслі Веллінгтон.
44. Наполеон Бонапарт.
45. Міхаель Андреас Барклай де Толлі.
46. Фрідріх II.
47. Моріц Саксонський.
48. Маршали Наполеона.
49. Євгеній Савойський.
50. Джон Черчіль Мальборо.
51. Маршали Людовика XIV.
52. Олександр Суворов.
53. Анрі де Тюренн де Ла Тур д’Овернь.
54. Раймонд Монтекукколі.
55. Альбрехт Венцель Валленштейн.
56. Густав II Адольф.
57. Козацькі полководці.
58. Едуард Чорний принц.
59. Bastionna система. Себастьян Вобан.
60. Юлій Цезар.

61. Ганнібал.
62. Олександр Македонський.
63. Полководці Другої світової війни.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна

1. Антонович В.Б. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991.
2. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення.: Хронологічний довідник. – К., 1995.
3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. – Київ, 1996.
4. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1990.
5. Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття.: Нариси політичної історії. – К., 1993.
6. Дорошенко Д.І. Нарис історії України в 2-х томах. – К., 1992. 11. Субтельний О. Україна: Історія. – К., 1994.
7. Історія українського війська. – т. 1-2. – Львів, 1992, 1996.
8. Леонтій Войтович, Юрій Овсінський - «Історія війн і військового мистецтва Т.1» У трьох томах. Л. Фоліо, 2017 р.
9. Войтович Л., Голубко В. Овсінський - «Історія війн і військового мистецтва Т.2» У трьох томах. Л. Фоліо, 2019 р.
10. Олександр Лисенко, Валерій Грицюк, Віктор Голубко, Леонід Кривизюк - «Історія війн і військового мистецтва Т.3» У трьох томах. Л. Фоліо, 2019 р.
11. Карпов В.В. Українська звитяга у символах – Київ: Видавець Олег Філюк, 2016. - 421с.
12. Історія воєнного мистецтва : підручник / [І.І. Фурман, С.В. Сидоров, В.І. Рєзнік та ін. – 3-тє вид., випр. та доп.]. – К.: НУОУ, 2020. – 460 с.
13. Воєнне мистецтво в локальних війнах і збройних конфліктах 50–80- х-років XX століття : навчальний посібник / І. І. Фурман, С. В. Сидоров, Р. І. Пилявець та ін. – К.: ЦП «Компринт», 2019. – 122 с.
14. Воєнне мистецтво в локальних війнах і збройних конфліктах 90-хроків XX – початку XXI століття навчальний посібник / І. І. Фурман, С. В. Сидоров, Р. І. Пилявець та ін. – К.: ЦП «Компринт», 2019. – 149 с.
15. Розвиток воєнного мистецтва у Другій світовій війні (1939–1945) : навчальний посібник / І. І. Фурман, С. В. Сидоров, Р. І. Пилявець та ін. – К.: ЦП «Компринт», 2019. – 91 с.

16. Розвиток теорії воєнного мистецтва у міжвоєнний період (1919– 1939): навчальний посібник / кол. авторів; за заг. ред. С.В. Сидорова. – К.: НУОУ, 2018. – 60 с.

Допоміжна

1. Кравченко П.А., Оснач В.Ф. Історія України у схемах. – Полтава, 2003.
2. Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917-1919 рр. – Київ, 1995.
3. Рибалка І. Історія України. Ч. 1-2. – 1995, 1997. 9. Семенко В.І. Радченко Л.О. Історія України з прадавніх часів до сьогодення. – Харків, 2000.
4. Розвиток форм і способів збройної боротьби у війні в Афганістані (1979–1989): навчальний посібник / кол. авторів; за заг. ред. С.В. Сидорова. – К.: НУОУ, 2015. – 88 с.
5. Розвиток воєнного мистецтва у війнах у Чечні (1994–1996, 1999– 2000): навчальний посібник / кол. авт.; за заг. ред. С.В. Сидорова. – К.: НУОУ, 2016. – 60 с.
6. Донбас в огні Путівник зоною конфлікту Львів 2017 Загальна редакція: Аліна Майорова (<https://prometheus.ngo/donbas-v-ogni>).

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Інтернет - ресурс “Міністерство освіти і науки України” www.mon.gov.ua.
2. Сайт Верховної Ради України – www.rada.gov.ua
3. Інтернет - ресурс “Освіта.ua” www.osvita.ua.
4. Інтернет - ресурс www.irbis-nbuv.gov.ua
5. Інтернет - ресурс www.journals.ua
6. Відеохостинг YouTube.com